

5
DECEMBER
1996
22e JAARGANG

'hak-al'

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Kontaktadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg,
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Bestuurssamenstelling:

Wim Kievit, Verdijkstraat 13,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 514561.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg; tel.: 0345 515393.
Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.
Kars Veling, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.
Paul van Veen, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 0345 521953.

Klubhuis:

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis" op
Terweijde, Middelcoopstraat 1A Culemborg.

Bibliotheek:

Gerrie Monfils (tel.:0347 377638)
Cor Maurice (tel.:0345 520857)
Boeken / verslagen in "De Ketelvink".
Geopend: vrijdag van 19.00 uur tot 19.30 uur,
uitzonderd de maanden juli en augustus.

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester, evenals
adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg, tel.: 0345 515393.
Gironr.: 34.33.351 t.n.v. F.H. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Kontributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugd lidmaatschap *f* 12,50 per jaar; volwassene,
gezins-, postlidmaatschap *f* 25,-- per jaar.

Redaktieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg, tel.: 0345 514358.

Plantenwerkgroep:

Wim Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht; tel.: 0345 573354.

Knotwilgenwerkgroep:

Wim Smits, Schoolhof-Oost 24,
4105 AS Culemborg; tel.: 0345 516575.
Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Paddenwerkgroep:

Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Zoogdierenwerkgroep:

Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.

Vogelwerkgroep:

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038

Insektenwerkgroep:

Annette van Berkel, Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.

Werkgroep Natuurfotografie:

Henk Vennix, Pastoriestraat 39
5241 TH Rosmalen; tel.: 073 5212903.

Werkgroep Wintervoeding Vogels:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Inleveren waarnemingen:

Stijn Brand, Bachlaan 13, 4102 BP Culemborg; Arjan
Brenkman, Weidsteeg 177, 4102 AC Culemborg of de
speciale bak in "De Ketelvink"

Begeleiding jongere jeugdgroep:

Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.

Nestkasten-koördinatie:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Kampen, lezingen, dia-avonden en kursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.

"Het Vogeljaar":

Jaarabonnement door overschrijving van f 24,00 op de girorekening van de N.V.W.C., met vermelding van: "Het Vogeljaar".

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in "De Ketelvink". Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder:
Ellen Geleedst, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 0345 521953.

*****

KONTAKT-ADRESSEN:**Vogelbeschermingskonsulent:**

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038.

Asielhouders:

't Klaphek, 3401 RZ IJsselstein;
Dhr. R. Weeters; tel.: 030 6063335

DIVERSE NATUURORGANISATIES:

Milieu: alarmnummer luchtverontreiniging:
tel.: 026 4452220.

Veldpolitie:

Den Hartog: tel.: 0343 551558 (Werkhoven)
Vrieling : tel.: 0343 561675 (Cothen)
Meldkamer : tel.: 030 6924824 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg:

A.J.A. Helmond, Boerenstraat 11,
Culemborg; tel.: 0345 47777.

Vereniging Milieudefensie:

Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD A'dam.

Gelderse Milieudefensie:

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem;
tel.: 026 3515069.

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe":

Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9, 4105 HJ
Culemborg; tel.: 0345 514358.

Werkgroep Milieu Geldermalsen

Henk ten Berge, Twee Morgen 16, 4196 JT Tricht
tel.: 0345 573974.

Milieuwerkgroep Buren:

Goof den Hartogh, Kloosterlaan 15,
4111 LG Zoelmond; tel.: 0345 502061

Staatsbosbeheer regio Betuwe:

Beheerseenheid De Linge, Veerstraat 16,
4181 AG Waardenburg; tel.: 0418 592411.

Vogelbescherming:

Dribergseweg 16 C, Zeist, tel.: 030 6937700;
winkel: 030 6937777; ledenservice: 030 6937744;
vogel-infolijn: 030 6937773.

Stichting Het Geldersch Landschap:

Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,
tel.: 026 4420944.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie:

Plantage Middenlaan 2C, 1000 HC Amsterdam,
tel.: 020 6228115.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afd. Tiel en omstreken:

Secretariaat: J.E.L. Bannink-Grimm
Cellendonklaan 35, 4012 BN Kerk-Avezaath.

Stichting Natuur en Milieu:

Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht,
tel.: 030 2331328.

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten:

Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland;
tel.: 035 6559911.

Wereld Natuur Fonds Nederland:

Postbus 7, 3700 AA Zeist; tel.: 030 6937333.

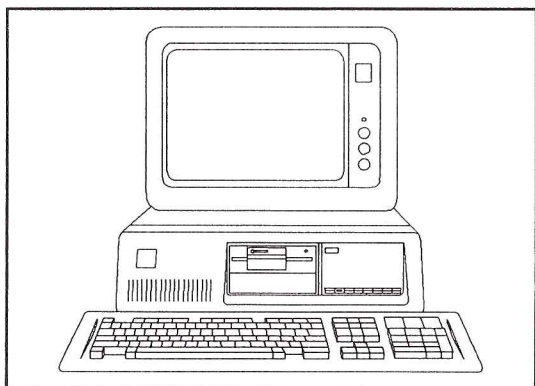
Wereld Natuur Fonds Nederland, regio West-Betuwe:

sekretariaatsadres:
G.J. van Kessel-Heuff, Binnenstr. 3,
4117 GR Erichem; (Pandawinkel), tel.: 0344 571637

Greenpeace Nederland:

Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam.
Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam;
tel: 020 6236545 / 6231843.

VOORWOORD VAN DE REDACTIE

Deze laatste uitgave van 1996 is helaas niet zo gevuld als u gewend bent. Op pagina 4 en 5 vertelt Stijn Brand de belevenissen van zijn verblijf in Israël. Het betreft hier de periode van 1 augustus t/m 15 september 1996; wordt vervolgd.

De pagina's 6, 7 en 8 laten u meegenieten van de paddestoelenexcursie naar 't Landgoed Soelen op 26 oktober jl. Een, zoals altijd, deskundig verslag van Wim Rubers.

Verder een artikel van de werkgroep Wintervoeding over mogelijke bijvoeding in de komende winter.

Een voor de club belangrijk item van de penningmeester vindt u op pagina 10. Een vooraankondiging van een contributieverhoging, hetgeen voor de N.V.W.C. onontkoombaar is om de doelstellingen ook in de toekomst te kunnen blijven uitstralen.

Tevens een terugblik op het thema-weekend "Van Graan tot Brood", zoals gehouden op zaterdag 2 en zondag 3 november jl. op de Kinderboerderij De Heuvel. Het is een groot succes geworden.

Op pagina 11 geeft Saskia Janssen haar indrukken weer van de diverse, zoals zij het noemt "gevlugelde gasten" in haar tuin.

Op 23 november jl. kon de geplande eerste knotdag helaas geen doorgang vinden vanwege slechte weersomstandigheden. Op zaterdag 11 januari 1997 wordt er dicht bij Culemborg gesnoeid aan de Rietveldseweg (naast camping de Welborn). U leest er alles over in bijgaande konvo.

Voor de coördinatoren van de verschillende werkgroepen is er nog werk aan de winkel: **denk aan de uiterste inleverdatum van kopy voor het jaarverslag 1996 →→→→ uiterlijk 18 december 1996.**

De redactie wenst iedereen fijne kerstdagen toe en een prettige jaarwisseling. Wij hopen u op de nieuwjaarsbijeenkomst van vrijdag 3 januari 1997 te ontmoeten om samen op het nieuwe jaar te klinken.

Index:

pag. 4	- Vogels in Israël, 01-08-1996 t/m 15-09-1996
pag. 6	- Verslag van de paddestoelenexcursie naar 't Landgoed Soelen op 26 oktober jl.
pag. 9	- Geef gul aan de vogels
pag. 10	- Contributie N.V.W.C.
pag. 11	- "Van Graan tot Brood"
	- Oog in oog met een barmsijs
pag. 12	- Excursie- en activiteitenprogramma

Vogels in Israël, 01-08-1996 t/m 15-09-1996

In deze en de volgende Hak-al's zal ik regelmatig verslag doen van mijn negen maanden durende verblijf in Israël. Tijdens mijn eerste drie maanden werk ik mee aan de jaarlijkse trektellingen in Noord-Israël. De laatste zes maanden werk ik voor het Birdwatching Center in Eilat.

De tellingen in Noord-Israël worden voor twee redenen gehouden. Ten eerste om botsingen van vliegtuigen van de luchtmacht met grote groepen vogels te voorkomen. Ten tweede om onderzoek naar de trek te doen.

Om te voorkomen dat er botsingen plaatsvinden is er een lijn van telposten over Noord-Israël gelegd. Deze lijn loopt van Haifa naar Beit She'an (zie figuur).

Op de telposten wordt gedurende ± 10 uur per dag geteld. In geval van grote groepen vogels (100+) wordt via radio's de luchtmacht gewaarschuwd. Sinds de tellingen werden uitgevoerd is het aantal botsingen met maar liefst 70% teruggebracht.

De telposten worden bemand door een internationaal gezelschap. Op het moment dat ik dit schrijf zijn er: 2 Israëli's, 3 Fransen, 1 Duitser, 1 Zwitser, 6 Nederlanders, 1 Indiër en 1 Engelsman. De leeftijd van de tellers loopt van 16 t/m ± 60 jaar, alhoewel de meesten begin 20 zijn.

Helaas zijn dit niet genoeg mensen om alle posten (18) te bemannen. Gelukkig concentreert de trek zich in augustus en de eerste helft van september in Oost-Israël en daarna in West-Israël. Hierdoor kunnen altijd een paar posten gesloten blijven. Maar het is natuurlijk geen ideale situatie.

De trek begon in augustus met de ooievaars. Nu zijn er langs de hele lijn al 278.000 gezien. Groepen van 1000 vogels zijn geen uitzondering. Met groepen van 5000 zie je werkelijk overal ooievaars. Erg spectaculair is het wanneer zo'n groep in een thermiekbel gaat.

In de laatste week van augustus en de eerste helft van september trokken de wespdiëven door. Nu zijn er hier 257.000 gezien. Deze trekken niet zoals ooievaars in geconcentreerde groepen, maar in lange stromen. Vaak begint zo'n stroom op een westelijke telpost en door de sterke westenwind hier waait de stroom over alle stations.

De eerste groepen balkansperwers zijn ook al gezien. De grootste groep tot nu toe 420 vogels. De eerste paar honderd schreeuwarenden en zwarte ooievaars zijn ook al gezien.

We verblijven in Kibbutz Kfar Ruppim, gelegen aan de grens met Jordanië, ten oosten van Beit She'an. In en rondom de kibbutz zijn voor een Nederlandse vogelaar veel interessante soorten te zien. In de kibbutz zijn veel typische Midden-Oosten-soorten te zien zoals:

geelbuikbuulbuul, palestijnse honingzuiger en palmtortel. De visvijvers zijn een goede plek om zowel ijsvogel, smyrna ijsvogel als bonte ijsvogel te zien. De velden zijn goed voor de kleinere trekvogels zoals gele kwikstaart (1000-en). Hier hebben we ook veel grauwe kiekendieven en één steppekiekendief gezien. Deze jagen op de pleisterende zangvogels.

We hebben regelmatig een vrije dag. Tijdens deze dagen vogelen we rond de kibbutz of maken we uitstapjes in Israël.

Halverwege augustus ben ik met een Franse vogelaar twee dagen naar de Negev geweest, Sede Boqer om precies te zijn.

De grote wadi's en kliffen geven je een beetje een 'grand canyon-gevoel'. In dit totaal andere landschap vind je uiteraard ook andere soorten vogels. Zo zijn woestijnleeuwerik, maquiszanger en zwartstaart er algemeen. Maar de mooiste soorten hier waren wel twee leigrijze valken en een lammervalk die zijn jong voedde. Beide beeldvullend in de telescoop!

Tijdens een tweede uitstapje van twee dagen ben ik met een Zwitser, een Duitser en een Israëli Noord-Israël doorgereisd. Eerst hebben we de hoogste berg van Israël bezocht: Mount Hermon. De omgeving van deze berg is de enige plaats ter wereld waar de syrische kanarie broedt. Andere interessante soorten hier waren de beide rotslijsters, rouwmezen, rotsklevers en een 5e-jaars steenarend.

Het iets zuidelijker gelegen Hula-reservaat was de volgende bestemming. Dit park is beroemd om zijn overwinterende pelikanen, kraanvogels (13.000) en roofvogels, zoals steppekiekendieven, keizer- en bastaardarenden. Helaas was dit reservaat eind augustus nog nagenoeg leeg, slechts 19 pelikanen en 1 marmereend.

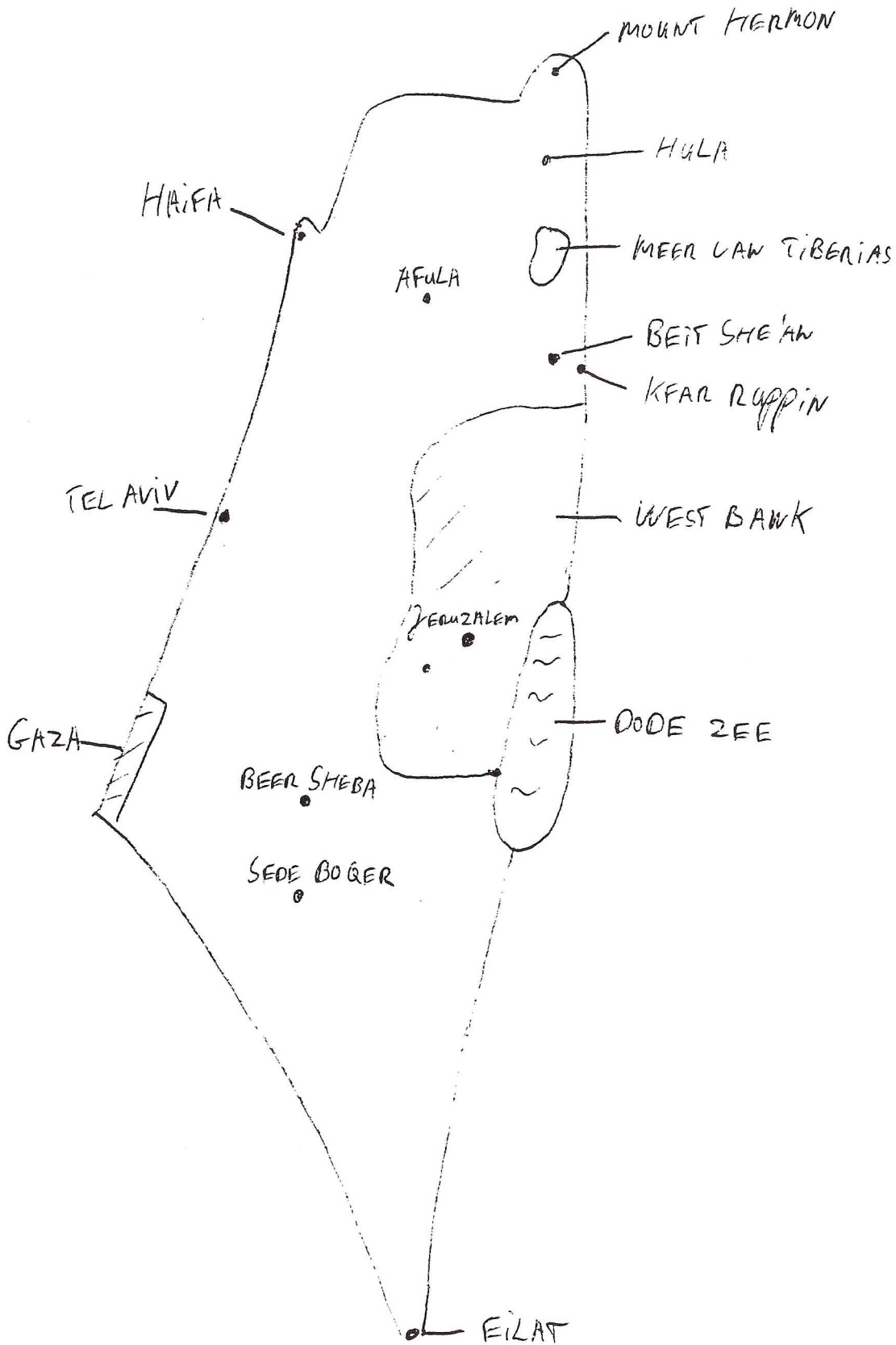
Echter één specialiteit van het park was niet te missen. En dan heb ik het niet over vogels, maar over papyrus. Dit gebied is het meest noordelijke punt waar papyrus voorkomt.

Tijdens de komende anderhalve maand zal ik waarschijnlijk geen uitstapjes meer maken. Simpelweg omdat de omgeving nu erg interessant wordt. Zo begint de trek van de piepers, de ortolanen en de vorkstaart- en steppevorkstaartplevieren nu.

Ik zal rond 1 november weer verslag doen van mijn verblijf.

Groeten uit een zeer vogelrijk Israël.

Stijn Brand

Verslag van de paddestoelenexcursie naar 't Landgoed Soelen op 26 okt. 1996.

Zoals velen van ons weten staat een bezoekje aan het Landgoed Soelen (ook wel 't Zoelense Bos genoemd) garant voor een schitterende rondwandeling door een eeuwenoud afwisselend landschap met bossen, weilanden, akkers en hoogstamboomgaarden, dit alles geflankeerd door talloze zeer oude eiken en beuken. De laatste paddestoelenexcursie die we hier hielden was al weer enkele jaren geleden (1989!), in de tijd dat de toekomst van het landgoed hoogst onzeker was. Er bestonden zelfs plannen om hier een golfbaan aan te leggen! In 1993 kwam er echter een einde aan alle bedreigingen doordat het landgoed in handen kwam van Staatsbosbeheer. Sindsdien is er nogal wat achterstallig onderhoud gepleegd, is er een handig parkeerterreintje bijgekomen en zijn er enkele nieuwe paden en doorsteekjes aangelegd waardoor het gebiedje nu zeer goed toegankelijk voor wandelaars is geworden.

Bossen in het rivierengebied zijn bij kenners vermaard om hun rijkdom aan paddestoelen. Ze worden ook wel kleibossen genoemd, uiteraard vanwege de overheersende klei in de ondergrond. Maar wat de bodem voor veel planten zo speciaal maakt is vooral de afwisseling van klei- en zandlagen waardoor een goede drainage ontstaat. Verder zijn belangrijk het redelijk hoge kalkgehalte, de hoge wormenactiviteit en de hiermee samenhangende speciale humusvorm: de zgn. Mull-humus. De chemische structuur hiervan maakt dat deze humus als doorgeefluik kan fungeren voor mineralen die daardoor gemakkelijk beschikbaar kunnen komen voor de ondergrondse delen van allerlei planten. De bodem is dan ook voor planten zeer voedselrijk te noemen en verzuring speelt nog nauwelijks een rol. Andere bekende kleibossen in onze omgeving zijn die van Mariënwaard, Neerijnen, Loenen (aan de Waal) en Brakel.

Hoewel we een wat latere datum voor deze excursie geprikt hadden dan gebruikelijk bleek het gekozen tijdstip toch een schot in de roos te zijn. Het najaar was langdurig nat geweest en relatief warm, ook had nog geen noemenswaardige nachtvorst plaats gevonden. Gaande vanaf het parkeerterreintje betraden de ca. 15 deelnemers het bos in een gedeelte met veel dode takken en stronken. Deze waren rijkelijk begroeid met algemene houtzwammen zoals **Helmmycena**, **Hertezwam**, **Geweizwammetje**, **Peervormige stuifzwam** en **Honingzwam**. Op het bladerpakket groeide een aantal opvallend grote soorten: **Nevelzwam**, **Roodbruine trechterzwam**, 2 soorten **Paarse schijnridders** en een fraaie **Knolparasolzwam**. Bij enkele melkzwammen werd de smaaktest gedaan (zeer bitter: **Bitterzoete melkzwam**) en vonden van o.a. **Koraalzwammetjes** brachten de stemming er goed in. Een groepje buitengewoon grote exemplaren van de **Prachtvlamhoed** op een oude stronk bracht de hele excursie pas echt in verrukking.

De lange beukenlaan is wat vogels betreft in het voorjaar het domein van de **Fluiter**. Maar ook in de herfst zijn hier blijkbaar leuke vogelwaarnemingen te

Het **Fluweelpootje** is een paddestoel die ook bij licht vriezend weer door kan blijven groeien. Foto: Wim Rubers

doen: 'n **Houtsnip** vloog op vlak voor de ogen van Ellen en Thijs. Voor beiden betekende dit een nieuwe soort voor hun persoonlijke lijst. Op het einde van de laan vlak voordat de 'Vista' van het kasteel gekruist

wordt vonden we een gedeeltelijke heksenkring van de statige **Grote trechterzwam**. Dit is zo'n typische voorbeeld van een soort die vrijwel strikt gebonden is aan kleibossen. Ze is bijvoorbeeld ook bekend van Mariënwaard waar we de soort ooit aantroffen op een der eerste paddestoelenexcursies van de N.V.W.C. eind jaren '70.

Op enkele eiken langs 'n stukje verharde weg groeiden diverse grote houtzwammen waaronder een prachtig exemplaar van de **Harslakzwam**, een teken dat deze boom niet al te best meer in conditie is. Na al deze leuke waarnemingen moest het wandeltempo noodgedwongen wat opgevoerd worden. Dit ging weliswaar ten koste van de kleinere paddestoelen maar nu kregen we wel wat meer oog voor het landschap. Via uitzicht op de oude molen 'De Korenbloem' en een hoogstamboomgaardje bereikten we het 16e eeuwse kasteel. Tegenwoordig is dit kasteel onderverdeeld in appartementen die beheerd worden door 'n aparte stichting. Overigens bevonden zich op deze plaats al in de 13e eeuw de eerste vestingwerken.

Al doorlopend kregen we weer een wijds uitzicht over de weilanden. Hier graasde een bonte kudde rundvee waarin we enkele zeldzame rassen meenden te ontwaren. Vooral het groepje **Lakenvelders** vonden we goed in dit landschap passen. Langs het pad parallel aan de verharde weg liggen enkele dikke omgezaagde beukenstammen die hier langzaam mogen vermolmen. Al enkele jaren groeien hierop **Porseleinzwam** (nu helaas even niet aanwezig) en grote groepen **Goudvliesbun- delzwam** (wel aanwezig maar helaas door eerdere bezoekers vernield). Als laatste klapstuk vonden we op een nog levende beuk hier vlakbij de **Gesteelde lakzwam**, een soort glimmende tonderzwam met een eigenaardige 'steel'. Het weer, aanvankelijk wat druilerig maar spoedig opklarend en tenslotte zelfs zonnig, het fraaie landschap en het hoge soortenaantal - 53 op naam gebrachte soorten - maakte deze excursie bijzonder geslaagd.

Wim Rubers

Deze **Harslakzwam** groeit op een der Amerikaanse eiken aan de zuidrand van het Landgoed Soelen. Deze zwam was tot voor kort zeer zeldzaam, maar breidt zich nu gestadig uit. Foto: Wim Rubers

Soortenlijst paddestoelenexcursie o.l.v. plantenwerkgroep N.V.W.C. Landgoed Soelen, Zoelen (gemeente Buren), kilometerhokken 39.34.41 en 51. Binnen de diverse groepen zijn de Latijnse namen alfabetisch gerangschikt. Met dank aan Ellen Geleedst voor de nauwkeurige administratie tijdens en na de excursie.

Plaatjeszwammen (Agaricales)

Schubbige boschampignon (*Agaricus silvaticus*)
 Honingzwam (*Armillaria mellea* en *A. gallica*)
 Grote trechterzwam (*Clitocybe geotropa*)
 Roodbruine trechterzwam (*Clitocybe flaccida*)
 Nevelzwam (*Clitocybe nebularis*)
 Gestreepte trechterzwam (*Clitocybe vibecina*)
 Eikenbladzwammetje (*Collybia dryophila*)
 Glimmerinktzwam (*Coprinus micaceus*)
 Plooirok (*Coprinus plicatilis*)
 Fluweelpootje (*Flammulina velutipes*)
 Prachtvlamhoed (*Gymnopilus spectabilis*)
 Sneeuw witte mycena (*Hemimycena lactea*)
 Satijnvezelkop (*Inocybe geophylla*)
 Rodekoolzwam (*Laccaria amethystea*)
 Schubbige fopzwam (*Laccaria proxima*)
 Grijsgroene melkzwam (*Lactarius blennius*)
 Kaneelkleurige melkzwam (*Lactarius quietus*)
 Bitterzoete melkzwam (*Lactarius subdulcis*)
 Knolparasolzwam (*Lepiota rhacodes*)
 Paarse schijnridderzwam (*Lepista nuda*)
 Paarssteelschijnridderzwam (*Lepista saeva*)
 Wieltje (*Marasmius rotula*)
 Helmmycena (*Mycena galericulata*)
 Melksteelmycena (*Mycena galopus*)
 Kleine breedplaatmycena (*Mycena speirea*)
 Goudvliesbundelzwam (*Pholiota cerifera*)
 Bleekgele bundelzwam (*Pholiota gummosa*)
 Schubbige bundelzwam (*Pholiota squarrosa*)
 Oesterzwam (*Pleurotus ostreatus*)
 Hertezwam (*Pluteus cervinus*)
 "Gele" *Russula* (wordt nog nader onderzocht)

Overige Basidiomyceten (zgn. Aphyllophorales)

Rookzwam (*Bjerkandera fumosa*)
 Asgrauwe koraalzwam (*Clavulina cinerea*)
 Witte koraalzwam (*Clavulina cristata*)
 Elfenbankje (*Coriolus versicolor*)
 Platte tonderzwam (*Ganoderma applanatum*)
 Gesteelde lakzwam (*Ganoderma lucidum*)
 Waslakzwam (*Ganoderma pfeifferi*)
 Harslakzwam (*Ganoderma resinaceum*)
 Peervormige stuifzwam (*Lycoperdon pyriforme*)
 Reuzenzwam (*Meripilus giganteus*)
 Grote stinkzwam (*Phallus impudicus*)
 Oranje aderzwam (*Phlebia radiata*)
 Waaiertje (*Schizophyllum commune*)
 Wortelende bovist (*Scleroderma verrucosum*)
 Gele korstzwam (*Stereum hirsutum*)
 Witte bultzwam (*Trametes gibbosa*)
 Bruine trilzwam (*Tremella foliacea*)

Ascomycetes

Roestbruin kogelzwammetje (*Hypoxylon fragiforme*)
 Meniezwammetje (*Nectria cinnabarina*)
 Geweizwam (*Xylaria hypoxylon*)

Myxomycetes

Heksenboter (*Fuligo septica*)
Lycogala epidendrum

Geef gul aan de vogels.

Op het moment van schrijven is het november 1996. Terugblikkend op het vorig winterseizoen schiet mij de herinnering te binnen van een koude winter 1995. De Lek is bevroren en menigeen hoopte op een Elfstedentocht. Elfstedentocht, Koninginnetocht der tochten, het Titanengevecht tegen de natuur. Het ging niet door. Wat voor vogels ook zo'n Titanenstrijd is, is het komen aan voedsel. Wanneer de aarde bedekt is met sneeuw of ijs is de strijd om het bestaan voor een vogel erg hard. Het is bekend dat bij ernstige kou de energievoorraden bij vogels snel uitgeput raken. In een nacht kunnen ze tien procent van hun lichaamsgewicht verliezen en dit tekort moet gauw worden aangevuld. Dat wij uiteindelijk niet hebben bijgevoerd is gekomen omdat de meeste vogels massaal naar open wateren vertrokken zijn. Toch werd het in de laatste periode van de winter nog erg spannend. Gelukkig kwam, op het kritieke moment, de dooi op tijd waardoor het bijvoeren in het buitengebied niet meer nodig werd.

Nu u dit artikel leest zijn de dagen kort. Voor een vogel betekent dat veel voedsel zoeken in een kort tijdsbestek. Misschien voelt u er iets voor om de vogels wat te helpen door bij te voeren. Zolang de bodem niet bevroren en er geen laag sneeuw ligt is in principe bijvoeren van vogels niet echt nodig. Het voeren van vogels is dan vooral leuk voor mensen.

Kool- en pimpelmezen komen geregeld even in de tuin kijken of er iets te halen valt. Wanneer iedere dag met regelmaat wat zaden (pitten van zonnebloemen) worden aangeboden zal al gauw de vaste groep koolmezen uw tuin bezoeken, gevolgd door de pimpelmees. Het is steeds dezelfde groep vogels die dan uw tuin bezoeken. Niet alleen Koolmezen eten van de pitten. Huismussen eten er ook graag van. Deze intelligente zaadeters kijken de kunst van de koolmezen af. Wanneer u denkt een zaadautomaat met pitten op te hangen speciaal voor de koolmees dan zult u zien dat al na een paar dagen de huismus precies weet hoe ook hij de zaden kan bemachtigen. De huismussen brengen altijd veel gekrioel in de tuin. Als je dan goed oplet zie je vaak tussen al die drukte door een mus die zo onopvallend mogelijk zijn kostje bij elkaar scharrelt. Het is de heggemus. Let dan eens op de grijze kop en spitse snaveltje, daar onderscheidt deze mus zich van de huismus. Vaak komt hij alleen. Door wat onkruidzaden op de grond te strooien kan het niet lang duren of de eerste vink laat zich in de tuin zien. Vroeg in de winter wil een putter ook wel een bezoek aan de tuin brengen. Wanneer er wat strooizaden op een voedertafel worden uitgestrooid zal het roodborstje een vaste bezoeker van uw tuin worden. Ook spreeuwen bezoeken uw tuin. Vetbollen worden als het even kan gulzig door de spreeuwen verorberd. Door ze wat verder van de stam te hangen wordt er voorkomen dat alles door de spreeuwen worden opgevreten. De kunst aan een draad hangen en dan eten is de spreeuw niet zo bijster machtig. Ook tortels komen op het strooivoer af. Er is overigens speciaal tortelvoer in de handel. Maar tortel-

voer is ook eenvoudig zelf te mengen. Strooivoer verrijkt met wat geplet maïs en pitten van de zonnebloem is reeds een aardige benadering. Naarmate de winter vordert is het raadzaam om wat oliehoudende zaden (niet overdadig i.v.m. diarree) toe te voegen aan het strooivoer. De reden is tweeledig. Het voedsel is gevarieerder en de voedingswaarde is daarmee verhoogd. Niet alle vogels eten alleen zaden. Voor deze vogels (spreeuwen, zanglijsters, merels e.d.) is er universeel voer in de handel. Dit is redelijk kostbaar. Het advies is hiermee te beginnen wanneer de winter in al haar hevigheid is losgebarsten. Maar het voeren hoeft zeker niet duur te zijn. Met een rotte appel in de tuin is de kans aanwezig uiteindelijk ook de kramsvogel in uw tuin waar te nemen. Havermout, rozijnen, krenten daar zijn de vogels gek op. Met havermout tussen de planten te strooien wordt het de winterkoning mogelijk gemaakt wat voedsel tot zich te nemen. De heggemus lust er wel pap van, wie niet. Voor wie dit allemaal wat te bewerkelijk is mag natuurlijk ook brood strooien. Bedenk wel dat het schoon brood moet zijn. Dus geen brood strooien met boter of margarine erop want dit werkt laxerend. Etenresten die zout bevatten moeten niet aan de vogels gevoerd worden. Daar krijgen ze dorst van. Wat ook vaak gedaan wordt is een stukje kaas (zonder plastic) in een boom hangen. Ik heb persoonlijk niet veel vogels van het kaas zien eten, wel de kat van de burens. Wat tevens het nadeel is van voederen met (oude) levensmiddelen van ons, mensen. De katten lusten ons eten ook vaak.

Realiseer dat door al die zaden de vogels dorst krijgen. Zorg als het even kan voor een waterbak in de tuin. Wanneer het vriest en het water bevroren is schaaft dan, net zoals Annette (van Berkel) dat doet, met behulp van een bijltje wat ijs van de oppervlakte af. De vogels pikken dan het schraapsel bevroren water op en door hun lichaamstemperatuur smelt het ijs dan tot water.

Verder is het belangrijk tijdig "af te bouwen". Er mag niet meer gevoerd worden als, in begin maart, het broedseizoen gaat beginnen. Een mees bijvoorbeeld is eigenlijk een insekteneter. In de winter verandert hij van menu. Maar als er in het broedseizoen nog steeds zaad gevoerd wordt, is hij liever lui dan moe. Met als gevolg dat de mees zijn jongen in plaats van insekten, zaadjes gaat voeren. De jongen kunnen die zaadjes nog niet verteren en sterven door honger.

Wie niet alleen vogels in de tuin een helpende hand wil toe steken maar ook vogels in het buitengebied, kan zich bij Ruud Post opgeven als hulpverlener. U hoeft niet bang te zijn alleen te zijn. Op dit moment hebben sinds vorig jaar reeds 12 hulpverleners zich opgegeven voor eventuele hulp in het buitengebied.

Ook de gemeente afdeling Onderhoud heeft zich bereid verklaard onze activiteiten met man en materieel bij te staan. Hoe meer mensen zich kunnen opgeven hoe effectiever het werk gedaan kan worden. Dat wij niet direct voeren bij de eerste sneeuwvlok en dus alleen een beroep doen als het echt niet anders kan, blijkt wel uit de ervaring van de vorige winter.

Maar u kunt ons ook natuurlijk steunen door geld over te maken, voor voedermateriaal op gironummer 34.33.351 t.n.v. F.H. Waroux, rek. Natuur- en Vogelwacht te Culemborg onder vermelding van wintervoeding.

Ruud Post
Coördinator Werkgroep Wintervoeding

Contributie N.V.W.C.

In de ledenvergadering, die begin 1996 werd gehouden, werd voorgesteld om de contributie voor 1996 te verhogen van f 25,- naar f 30,-.

Hiertegen werd door de vergadering bezwaar gemaakt.

Als gevolg van dit bezwaar werd voorgesteld via de Hak-al, in de loop van 1996, aan te kondigen dat er een contributie-verhoging zou komen en dat deze in 1997 zou ingaan.

Mede gelet op de financiële positie van de N.V.W.C. is het noodzakelijk dat aan een kleine verhoging niet te ontkomen is. Het is zeker niet zo dat hier het voortbestaan van de vereniging van afhankelijk is. Toch leiden een aantal externe zaken er toe dat het uitgavenpatroon kritisch moet worden gevolgd.

Wij willen als N.V.W.C. de educatieve en informatieve rol die we ons hebben opgelegd, zo goed mogelijk vervullen. Gelukkig hebben we een groot aantal begunstigers die de vereniging een warm hart toedragen en daarom ook inhaken op de acties "SPONSOR EEN NESTKAST OF KNOTBOOM".

We rekenen er daarom op dat dit voorstel in de komende ledenvergadering, welke op maandag 10 februari 1997 wordt gehouden, zal worden aangenomen.

Voor de goede orde nog het volgende.

Een lidmaatschap bij de N.V.W.C. loopt van januari t/m december. De kosten van het lidmaatschap willen we verhogen van f 25,- naar f 30,- per jaar.

Het lidmaatschap van JEUGDLEDEN wordt gekoppeld aan het schoolseizoen en loopt van september t/m augustus.

De kosten voor een actief jeugd-lidmaatschap bedragen f 15,- per jaar en staan in principe los van een (gezins)lidmaatschap.

Alle leden ontvangen ten minste 5x per jaar het mededelingenblad de HAK-aL en bovendien alle los verschijnende convocaties.

Van september t/m april wordt er elke maand een dia- of filmavond georganiseerd over uiteenlopende onderwerpen. Regelmatig worden er excursies georganiseerd waaraan men meestal kosteloos kan deelnemen.

De N.V.W.C. doet veel en wil dat blijven doen. Daarvoor is een gezonde financiële basis onontbeerlijk. Wij zouden het daarom bijzonder op prijs stellen dat u ondanks de aangekondigde verhoging lid blijft, misschien familie of kennissen eens attent maakt op de N.V.W.C. of dat u als idee voor Sinterklaas of met de Kerst eens iemand een lidmaatschap op de N.V.W.C. cadeau geeft.

Een belletje naar de penningmeester (515393) is voldoende om e.e.a. te regelen.

Frans Waroux,
penningmeester

"Van graan tot brood"

Dit was het thema dat in het week-end van zaterdag 2 en zondag 3 november jl. centraal stond in Kinderboerderij De Heuvel.

Door de projectgroep van het Steunpunt Natuur en Milieu Educatie Culemborg is keihard gewerkt om in zo'n breed mogelijk verband bekendheid te geven aan het fenomeen BROOD.

Er werden ca. 4000 folders verspreid. Op een groot aantal scholen zijn in de afgelopen maanden lespakketten en materialen verzonden over dit thema. Er werd gezorgd dat de molens "Johanna" en "De Hoop" in bedrijf waren en bezichtigd konden worden. Bovendien was het mogelijk een kijkje te nemen in de bakkerijen van Bakker Bouman en Bakker Van der Meys.

En het heeft gewerkt.

Hoewel de weergoden niet helemaal meewerkten was de belangstelling op de Kinderboerderij boven verwachting. De bezoekers, veelal kinderen, vaak vergezeld van één of meer ouders, konden zelf dorsen, wannen of malen. De stand waarin de kinderen zelf stokbrood konden bakken was steeds ruim bezet. Het rook er lekker en het smaakte ook nog.

In de deel was er een informatiestand die druk bezocht werd. Hier werden nl. de wedstrijdformulieren uitgereikt en ook weer ingenomen en konden eventueel gewonnen prijzen in ontvangst worden genomen.

In een andere ruimte waren allochtone inwoners van Culemborg druk bezig op hun eigen wijze brood te bakken. Dit werd daarna door de dames uitgedeeld en vond gretig aftrek bij de vele bezoekers.

In de bovenzaal werd de video "Brood, daar zit wat in" vertoond, was een tentoonstelling ingericht over diverse soorten granen en konden bezoekers proeven van de oorspronkelijke Culemborgse boekweitpap met appel. U kent het wel, 's-avonds om 10.00 uur De papklok .... en dan naar bed.

Wanneer u deze pap volgens het oude recept eens zelf wilt maken moet u bellen met Mevr. Adrie Kievit (514561).

Op zaterdagmiddag zijn er drie volle pannen aan de bezoekers uitgedeeld en toch kreeg iedereen maar een klein schepje op een koffieschotelletje. Maar het was lekker....

Door een perfecte organisatie is het een bijzonder geslaagd evenement geworden waar iedereen die er aan heeft meegewerkt met heel veel voldoening op terug kijkt.

Oog in oog met een barmsijs

Frans Waroux

Als beginnend vogelaar gaat je hart sneller kloppen bij alles wat fladdert en fliedert. Regelmatig bezoeken de koolmees, pimpelmees, roodborstje en het winterkoninkje de tuin. Totdat je minder alledaagse gevleugelde gasten in je tuin ziet.

Het begon met de staartmees. Zijn naam verradt het al, een lange zwarte staart, het kleed is zwart met wit en een roze zweem, prachtig!

Het volgende schepsel had een dun krom snaveltje, een zwartbruin met grijs gestreept kleed en kroop tegen de boom omhoog. Je raadt het al ... een boomkruiper.

Al snel daarop trok een wel héél klein druk baasje in de coniferen mijn aandacht. Opvallend was het gele streepje op het voorhoofd. Dus dit moest het goudhaantje zijn.

Ondertussen was mijn lijst van gevleugelde tuinbezoekers aardig uitgebreid. Totdat de buurvrouw tegen me zei: "Vanmorgen zat er een grote groep barmsijzen in de berkenbomen. En die zie je niet zo vaak".

'Shit', dacht ik nog, het leven van een beginnend vogelaar gaat niet over rozen!

Tijdens het nuttigen van een boterham kijk ik mijn tuin in. Het sneeuwt opvallend veel berkenzaadjes. Vanuit de berkenbomen hoor ik een zacht gekwetter. Zouden het de barmsijzen zijn?

Gewapend met het vogelboek sprint ik naar het zolderraam, vanwaar ik ze op korte afstand kan bespieden. Met ingehouden adem sluip ik op mijn tenen dichterbij. Tot mijn grote vreugde zitten de berkenbomen bomvol met barmsijzen. Ze hadden inderdaad een rode vlek op het voorhoofd, daarbij heeft het mannetje een zacht rozerode buik. Zowat voor mijn neus zat een dikke mannelijke barmsijs, voldaan van het berkenzaad met een wat norske blik voor zich uit te staren.

En dit allemaal in mijn achtertuin, dit is pas genieten!

Waarneming: 22 november, ± 13.30 uur.

Saskia Janssen

EXCURSIE- EN ACTIVITEITENPROGRAMMA

** INDIEN NIET VERMELD, DAN VERTREKKEN ALLE EXCURSIES VANAF "DE KETELVINK" **

datum	tijd	aard van de activiteit
woensdag 11 december 1996	20.00 uur	Vakantiedia's/-foto's van vlinders/libellen e.d. op naam brengen o.l.v. Annette van Berkel
vrijdag 13 december 1996	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdgroep
zaterdag 14 december 1996	08.30 uur 09.00 uur	Zoogdiereninventarisatie Knotten o.l.v. Knotwerkgroep
maandag 16 december 1996	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
woensdag 18 december 1996		UITERSTE INLEVERDATUM KOPY JAARVERSLAG 1996
vrijdag 20 december 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
vrijdag 3 januari 1997	19.00 uur tot .?	Nieuwjaarsbijeenkomst
zaterdag 4 januari 1997	09.00 uur	Activiteit Nestkastenwerkgroep
maandag 6 januari 1997	20.00 uur	Bijeenkomst werkgroep Natuurfotografie
vrijdag 10 januari 1997	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdavond
zaterdag 11 januari 1997	08.00 uur 09.00 uur	Zoogdiereninventarisatie Knotten o.l.v. Knotwerkgroep
vrijdag 17 januari 1997	19.30-20.00 uur	Jongere jeugdavond
maandag 20 januari 1997	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
woensdag 22 januari 1997		UITERSTE INLEVERDATUM KOPY HAK-AL FEBR. 1997
vrijdag 24 januari 1997	20.00 uur	Dia-avond
zaterdag 25 januari 1997	10.00 uur	Stootvogeltelling o.l.v. Vogelwerkgroep
zaterdag 1 februari 1997	09.00 uur	Knotten o.l.v. Knotwerkgroep
maandag 3 februari 1997	20.00 uur	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie
vrijdag 7 februari 1997	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 8 februari 1997	08.00 uur 09.00-17.00 uur	Zoogdiereninventarisatie Ganzenexcursie (eventueel samen met IVN-Tiel)
maandag 10 februari 1997	20.00 uur	Jaarvergadering
vrijdag 14 februari 1997	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdavond
zaterdag 15 februari 1997	09.00 uur	Activiteit Nestkastenwerkgroep

